

KS. ANDRZEJ MEGGER

LITURGIA PARAFIALNA ZNAKIEM KOŚCIOŁA

THE PARISH LITURGY AS A SIGN OF THE CHURCH

Abstract. The liturgy celebrated in the parish is a special place in which the Church is realized, and in which the work of salvation of people is done. The manifestation of the Church is first done in the congregation of the baptized, which is a sacred congregation or God's people hierarchically ordered. This congregation, that is the Church, is the subject of the liturgy. Christ, who is truly present in all the Church's liturgical celebrations, and first of all in the sacraments, himself supports, builds, revives and unites the Church with Himself. The fundamental place in this process is taken by the Eucharist that creates the *communio* with Christ, and unites the baptized more closely.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Key words: liturgy, parish, Church, liturgical assembly, sacraments.

W adhortacji apostolskiej o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie *Evangelii gaudium* (EG) papież Franciszek wskazuje, że w dzisiejszych czasach „parafia nie jest strukturą przestarzałą”, ale jest „formą obecności Kościoła na danym terytorium, środowiskiem słuchania Słowa, wzrostu życia chrześcijańskiego, dialogu, przepowiadania, ofiarnej miłości, adoracji i celebracji” (EG 28)¹. Jeszcze wyraźniej rola parafii w kontekście liturgii została ukazana w dokumencie końcowym Ogólnej Konferencji Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Stwierdza się tam, że parafia odgrywa nadrzędną rolę wśród różnego rodzaju wspólnot eklezyjalnych, ponieważ jest „żywą komórką Kościoła” i „uprzywilejowanym miejscem, w którym więk-

---

Ks. dr ANDRZEJ MEGGER – asystent Katedry Teologii i Duchowości Liturgicznej w Instytucie Liturgiki i Homiletyki na Wydziale Teologii KUL; adres do korespondencji – e-mail: amegger@kul.lublin.pl

¹ W przekładach na inne języki (angielski, niemiecki, włoski) nie pojawia się termin „forma” w odniesieniu do Kościoła, np. w j. angielskim mamy: „the parish is the presence of the Church in a given territory” – „parafia jest obecnością (ureczywistnieniem) Kościoła na danym terytorium”.

szość wiernych konkretnie doświadczą Chrystusa i komunii eklezjalnej”², celebrując misterium paschalne.

Parafia zatem urzeczywistnia w konkretnym miejscu i czasie Kościół jako powszechny znak zbawienia (por. KL 42; DM 37). Jest podstawową wspólnotą zbawczego działania Chrystusa, w której wierni realnie i osobiście spotykają się z Chrystusem. Ta rzeczywistość eklezjalna staje się żywa i doświadczalna w parafii przede wszystkim poprzez udział w liturgii, w której „Kościół głosi i celebrytuje misterium Chrystusa”, sprawując sakramenty, a szczególnie Eucharystię (KKK 1068). Konstytucja o liturgii *Sacrosanctum Concilium* stwierdza wprawdzie, że liturgia nie wyczerpuje całej działalności Kościoła, ale jest czynnością w najwyższym stopniu świętą i pod względem skuteczności przewyższającą wszelkie inne działania Mistycznego Ciała Chrystusa (por. KL 7; 9). Dlatego właśnie liturgia, jako źródło i szczyt, stanowi centrum życia Kościoła i jest przyczyną sprawczą jego wzrostu³. Istotną kwestią pozostaje także *nobilis simplicitas* obrzędów sprawowanych w parafii, aby były one rzeczywistym miejscem spotkania z Chrystusem i doświadczenia działania Ducha Świętego, który sprawia, że zgromadzona wspólnota staje się Kościołem (por. 1 Kor 12,13)⁴.

ZGROMADZENIE LITURGICZNE EPIFANIĄ KOŚCIOŁA

Natura prawdziwego Kościoła objawia się najpierw w zgromadzeniu celebrującym liturgię, gdyż ukazuje jego wielowymiarowość. *Sacrosanctum Concilium* wyraźnie stwierdza, że „szczególne ujawnienie się Kościoła (*praecipua manifestatio*) dokonuje się w pełnym i czynnym uczestnictwie całego świętego Ludu Bożego w tej samej celebracji liturgicznej, a zwłaszcza w tej samej Eucharystii” (KL 41).

Bóg w liturgii za pośrednictwem widzialnych znaków dokonuje dzieła odkupienia, odbiera doskonałą chwałę i uświęca ludzi (por. KL 7). Zgromadzenie liturgiczne należy do podstawowych osobowych znaków liturgicznych⁵. *Kate-*

² *Aparecida. V Ogólna Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Dokument końcowy*. Gubin: Wydawnictwo Przystanek Jezus 2014 nr 170 s. 93.

³ Zob. JAN PAWEŁ II. Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* nr 21.

⁴ Zob. TENŻE. Adhortacja *Ecclesia in Europa* nr 71.

⁵ Oprócz znaków osobowych w liturgii (zgromadzenie, przewodniczący, posługujący) istnieją znaki czynnościowe (słowo, postawy ciała, procesje, gesty) i rzeczowe (kościół, katedra, ambona, ołtarz, tabernakulum, chrzcielnica, itp.). S. CZERWIK. *Zgromadzenie liturgiczne i pełnione w nim funkcje*. W: *Fundamentalne rzeczywistości liturgii*. Red. W. Świerzawski. Zawichost–Kraków–Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia w Sandomierzu 2012 s. 166-167.

chizm Kościoła katolickiego precyzuje, że Kościół to zgromadzenie liturgiczne, które zbiera i jednoczy sam Bóg (KKK 752; por. 1 Kor 11,18). Dlatego nie wystarczy prawne określenie tej wspólnoty jako grupy ludzi ochrzczonych, zebranych w imię Chrystusa celem sprawowania liturgii⁶. Znak ten musi zostać odczytany w kontekście biblijnym i teologicznym z uwzględnieniem czterech funkcji, które pełni każdy znak, wskazując na rzeczywistość nadprzyrodzoną: rememoratywnej (przypominającej), anamnetycznej (ureczywistniającej), eschatycznej (prognostycznej) i obligatoryjnej (zobowiązującej)⁷. Dopiero wtedy w znaku zgromadzenia można w pełni dostrzec Kościół, którego figurą w Starym Testamencie był Lud Boży, a obecnie jest rzeczywistą obecnością i skutecznym działaniem Chrystusa i Jego Ciała.

Starotestamentalne kultyczne zgromadzenia narodu wybranego były związane przede wszystkim z zawieraniem kolejno przymierzami i określały je pojęcia: *edah*, *qahal* i *miqra*⁸. Termin *edah*, który występuje w księgach o tradycji kapłańskiej (por. Wj, Kpł, Lb), odnosi się do wspólnot typowo liturgicznych i kultowych (przymierze na Synaju – Wj 19-24). W szerszym znaczeniu stosowano pojęcie *qahal* (zwłaszcza w Pwt, Ezd, Ne, 1 i 2 Krn). Oznaczało nie tylko zgromadzenie w celach liturgicznych, ale także w związku z rozprawą sądową czy wojną. *Miqra* to święte zgromadzenie o charakterze sakralnym i liturgicznym. Septuaginta oddaje terminy *edah* i *qahal* greckim terminem *synagōgē* oraz *ekklēsia*, co łączy się ze współczesnym terminem łacińskim *ecclesia* – Kościół. Dokonując analizy kolejnych przymierzy zawieranych między Narodem Wybranym a Bogiem, można wyróżnić pięć elementów konstytutywnych liturgii przymierza starotestamentalnego: zwołanie zgromadzenia, proklamacja słowa Bożego, przyjęcie tego słowa przez lud, uwielbienie Boga i uczta, która potwierdzała zawarcie przymierza. Istotną cechą tych zgromadzeń było napięcie związane z oczekiwaniem nadejścia czasów mesjańskich. Te cechy zgromadzeń judaistycznych można traktować jako archetypy wspólnot liturgicznych Kościoła.

⁶ H. SOBECZKO. *Teologiczna wymowa gromadzenia się wiernych na liturgii*. W: *Natura i cechy zgromadzenia liturgicznego*. Red. A. Żądło. (Kościół w Trzecim Tysiącleciu 8). Katowice: Księgarnia św. Jacka 2010 s. 119.

⁷ H. SOBECZKO. *Liturgiczne zgromadzenie*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 10. Lublin: TN KUL 2004 kol. 1227; W. GŁOWA. *Znaki i symbole w liturgii*. Przemyśl: Wydawnictwo Archidiecezji Przemyskiej 1995 s. 90-91.

⁸ H. SOBECZKO. *Zgromadzeni w imię Pana. Teologia znaku zgromadzenia liturgicznego*. Opole: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego 1999 s. 64-73; B. URBANEK. *Zgromadzenie w Starym Testamencie*. W: *Natura i cechy zgromadzenia liturgicznego* s. 9-31.

Nowotestamentalne zgromadzenia uczniów wokół Jezusa Chrystusa, który głosi naukę Bożą (np. podczas kazania Górze – Mt 5-7; podczas cudownego rozmnożenia chleba – Mk 6,32-44; Mt 14,13-21; Łk 9,10b-17; Mk 8,1-10; Mt 15,32-39) swój punkt kulminacyjny osiągają podczas Ostatniej Wieczerzy (Mk 14,22-25; Mt 26,26-29; Łk 22,15-20; 1 Kor 11,23-25), która ma odbywać się jako wieczerza paschalna. Jezus gromadzi nowy lud i zawiera Nowe Przymierze. Ofiarą na krzyżu pieczętuje jego zawarcie. Po raz pierwszy zgromadzenie liturgiczne Nowego Przymierza objawia się w dniu Pięćdziesiątnicy. Wtedy gromadzi się wspólnota, aby słuchać Apostołów (por. Dz 2,6), głoszone jest słowo Boże (por. Dz 2,11), ludzie się nawracają (por. Dz 2,37-41) i przyjmują chrzest, a następnie trwają w braterskiej wspólnocie na łamaniu chleba (por. Dz 2,41-42)⁹. Od tego czasu Kościół nieprzerwanie sprawuje paschalne misterium, w którym uobecnia się dzieło zbawienia (por. KL 6).

Obecnie zgromadzenie liturgiczne jest najbardziej podstawowym i powszechnie dostępnym znakiem Kościoła, w którym żyje i działa Chrystus¹⁰. Jest to wspólnota, która gromadzi się na sprawowanie liturgii (por. 1 Kor 11,22). Nie należy jednak tego rozumieć w taki sposób, że Kościół istnieje tylko wtedy, gdy jest zgromadzony na liturgii. Jest zależny od zgromadzenia, ponieważ jest to jego element konstytutywny i tam najpełniej się manifestuje, lecz urzeczywistnia się jako całość, realizując funkcje zbawczego pośrednictwa Chrystusa: funkcję nauczycielską, kapłańską i pasterską¹¹. W zgromadzeniu liturgicznym ujawniają się istotne cechy Kościoła: natura społeczna, powszechność, struktura hierarchiczna, misyjność oraz wymiar eschatologiczny (por. KK 48-50)¹².

Z teologicznego i socjologicznego punktu widzenia zgromadzenie liturgiczne jest wspólnotą, w której może i powinien uczestniczyć każdy ochrzczony. Jest ono otwarte na każdego człowieka, ponieważ działa w nim cały Chrystus – Głowa i członki (por. KL 7). W Chrystusie wszyscy chrześcijanie odnajdują ontologiczną jedność zgodnie ze słowami św. Pawła: „nie

⁹ Zob. J. KOZYRA. *Zgromadzenie liturgiczne w listach Nowego Testamentu i w Apokalipsie*. W: *Natura i cechy zgromadzenia liturgicznego* s. 51-101.

¹⁰ Cz. KRAKOWIAK. *Parafia ośrodkiem życia liturgicznego*. „Roczniki Teologiczne” 49:2002 z. 6 s. 55.

¹¹ R. KAMIŃSKI. *Urzeczywistnianie się Kościoła dzisiaj*. W: *Teologia pastoralna*. T. 1. Red. R. Kamiński. Lublin: Atla 2 2000 s. 151-159. Zob. W. TUROWSKI. *Ecclesia creata w liturgii Kościoła*. „Studia Teologiczne. Drohiczyn-Białystok-Lomża” 29:2011 s. 93-111.

¹² Cz. KRAKOWIAK. *Parafia ośrodkiem życia liturgicznego* s. 55. Zob. J. KOPEĆ. *Rola liturgii w budowaniu wspólnoty kościelnej*. „Roczniki Teologiczne” 32:1985 z. 6 s. 99-103.

ma już Żyda ani poganina, nie ma już niewolnika ani człowieka wolnego, nie ma już mężczyzny ani kobiety, wszyscy bowiem są kimś jednym w Chrystusie” (Ga 3,28). Nikt nie jest wykluczony z tej wspólnoty. Eklezjologia soborowa, podkreślając komunijny wymiar Kościoła, odniosła się także do liturgii, w której celebracja wspólnotowa z obecnością i czynnym udziałem wiernych jest na pierwszym miejscu (por. KL 27). Wynika z tego, że człowiek ochrzczony może modlić się sam, lecz liturgię może celebrować jedynie we wspólnocie z innymi¹³.

Do istoty misterium Kościoła należy jego struktura hierarchiczna, która również objawia się w zgromadzeniu liturgicznym¹⁴. Została ona ustanowiona przez samego Chrystusa, który jest „źródłem każdej posługi w Kościele. On ją ustanowił, wyposażył we władzę, wyznaczył posłanie, ukierunkowanie i cel” (KKK 874; por. KK 18). Różnorodność posług i funkcji, wynikająca ze specyfiki zgromadzenia, nie narusza jego jedności, ponieważ czynności liturgiczne (*actiones*) nie są czynnościami prywatnymi, lecz uroczystymi obrzędami i działaniami (*celebrationes*) całego Kościoła (por. KL 26). Każdy uczestnik liturgii wykonuje tylko to, co należy do niego na mocy przyjętych święceń, posług, ustanowienia czy czasowego wyznaczenia (por. KL 28). Każda z tych posług służy budowaniu Kościoła (por. Ef 4,7-12).

Zgromadzenie, choć składa się z wielu członków, jest uporządkowane i zorganizowane, pod zwierzchnictwem biskupów tworząc Kościół, sakrament jedności (por. KL 26). Biskupi na mocy sakramentu święceń są pierwszymi przewodniczącymi zgromadzenia liturgicznego i im została powierzona szczególna troska o liturgię, przede wszystkim o Eucharystię, dzięki której Kościół żywi się i wzrasta. Pod przewodnictwem biskupa otoczonego prezbiterami i posługującymi w tej samej celebracji liturgicznej dokonuje się szczególne ujawnienie Kościoła (por. KL 41). Prezbiterzy, ustanowieni przez posługę biskupa, są uczestnikami kapłaństwa Chrystusowego w służbie uświęcania, która realizuje się w liturgii (por. DK 5). Przewodniczą liturgii, zastępując biskupa, i w ten sposób parafie „przedstawiają widzialny Kościół ustanowiony na całej ziemi” (KL 42). Diakoni również wypełniają swoją posługę na podstawie święceń, pomagając kapłanowi (por. OWMR 94).

¹³ H. SOBECZKO. *Zgromadzenie liturgiczne*. W: *Leksykon Teologii Pastoralnej*. Red. R. Kamiński. Lublin: TN KUL 2006 s. 920.

¹⁴ H. SOBECZKO. *Teologiczna wymowa gromadzenia się wiernych na liturgii* s. 127-138; TEN-ŻE. *Znak obecności Chrystusa. Zgromadzenie liturgiczne i jego przewodniczący*. „Anamnesis” 13:2007 nr 1 (48) s. 24.

Do innych posług i funkcji liturgicznych, niewynikających z sakramentu święceń, zalicza się akolitę, lektora, psalmistę (psalterzystę), chór (scholę), organistę, kantora oraz innych (por. OWMR 105). Wierni spełniają te zadania mocą sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, a przede wszystkim chrztu, który czyni ich „wybranym plemieniem, królewskim kapłaństwem, ludem Bogu na własność przeznaczonym” (1 P 2,9).

Zgromadzenie liturgiczne przedstawia Kościół także jako wspólnotę ukierunkowaną eschatycznie¹⁵. Kościół pielgrzymujący w doczesności i założony przez Jezusa Chrystusa w konkretnym momencie dziejów jest tylko załącznikiem przyszłej rzeczywistości. Będąc skutecznym pośrednikiem zbawienia, „tęskni do królestwa w pełni doskonałego i spodziewa się ze wszystkich sił, i pragnie połączenia w chwale ze swoim Królem” (KK 5). Ta tęsknota Kościoła ziemskiego najpełniej wyraża się w liturgii, która „daje przedsmak uczestnictwa w liturgii niebiańskiej sprawowanej w świętym mieście Jeruzalem” (KL 8). Jako nowy Lud Boży, Kościół oczekuje nowego nieba i nowej ziemi (por. Iz 65,17; 2 P 3,13; Ap 21,1), a pragnienie to zgromadzenie wyraża w mszalnej aklamacji po przeistoczeniu: „oczekujemy Twego przyścia w chwale” (por. 1 Kor 11,26). W szczególny sposób Eucharystia jest zadatkiem przyszłej chwały (por. KL 47).

Wspólnota, która gromadzi się w celu sprawowania liturgii, jest zobowiązana także do prowadzenia życia prawdziwie chrześcijańskiego (funkcja obligatoryjna)¹⁶. Oznacza to ukierunkowanie wszystkich swoich pragnień ku obietnicom udzielonym przez Boga w sakramencie chrztu, umocnionych darem Ducha Świętego i podtrzymywanych w Eucharystii, aby prawdziwie stawała się wspólnotą wiary i miłości, czyli Kościołem.

LITURGIA PARAFIALNA
CENTRUM ŻYCIA SAKRAMENTALNEGO
MIEJSCOWEJ WSPÓLNOTY

Skoro Kościół jest Ciałem Chrystusa, Jego Pełnią (por. Ef 1,23), a On sam jest Głową (por. Kol 1,18; Ef 1,22), która zapewnia jedność wszystkim członkom Ciała (por. Kol 2,19), to liturgia, będąc działaniem Chrystusa – Kapłana i Jego Mistycznego Ciała, jest najdoskonalszą manifestacją Ko-

¹⁵ B. BIELA. *Parafia miejscem urzeczywistniania się Kościoła* Katowice: Księgarnia Świętego Jacka 2006 s. 341-342.

¹⁶ H. SOBECZKO. *Liturgiczne zgromadzenie* kol. 1227.

ścioła. Czynności liturgiczne nie są bowiem działaniem pojedynczych osób, ale „należą do całego Ciała Kościoła, uwidaczniają je i na nie oddziałują” (KL 26; KKK 1140). Dlatego *Katechizm Kościoła katolickiego* wielokrotnie podkreśla zasadniczą więź Kościoła i liturgii, przede wszystkim sakramentalnej. Wszystkie sakramenty zostały ustanowione przez Chrystusa i są celebrowane „przez Kościół” i „dla Kościoła” (KKK 1118).

Kościół jest najpierw podmiotem i szafarzem sakramentów, w których uobecniają się zbawcze misteria Chrystusa. Dokonuje się to mocą Ducha Świętego. Dlatego sam Kościół jest niejako sakramentem, narzędziem i znakiem zjednoczenia z Bogiem przez Chrystusa w Duchu Świętym (por. KK 1). Celebracja sakramentów w parafii sprawia także wzrost Kościoła. Sakramenty budują Kościół, ponieważ skutecznie dają udział w komunii Osób Trójcy Świętej. W szczególny sposób Eucharystia tworzy Kościół, jednocząc ściśle z Chrystusem, który łączy wiernych w jedno Ciało (por. KKK 1396). „Ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno Ciało. Wszyscy bowiem bierzemy z tego samego chleba” (1 Kor 10, 17).

Liturgiczna aktywność parafii najpełniej objawia Kościół, który choć transcendentny, jest także rzeczywistością immanentną, realizującą swoją misję w konkretnym miejscu i czasie. Uczestnictwo w liturgii, zwłaszcza sakramentalnej, wszczepia w nowe życie Chrystusa Zmartwychwstałego. Skoro zatem pełnia środków umożliwiających zbawienie jest dostępna w czynnościach liturgicznych, w których obecny jest sam Jezus Chrystus i Jego paschalne misterium, to powinny one zajmować nadrzędne miejsce w życiu wspólnoty parafialnej. Potwierdza to konstytucja *Sacrosanctum Concilium* w słowach, że liturgia jest „pierwszym i niezastąpionym źródłem, z którego wierni czerpią prawdziwie chrześcijańskiego ducha” (KL 14). Parafia zapewnia więc wszystkie niezbędne środki w procesie dojrzewania życia chrześcijańskiego. Powinna więc ona być i stawać się coraz bardziej centrum życia liturgicznego miejscowego Kościoła¹⁷.

Życie liturgiczne w parafii skupia się przede wszystkim wokół Ofiary eucharystycznej i pozostałych sakramentów, które łącznie obejmują wszystkie etapy i wszystkie ważne momenty w życiu chrześcijanina (por. KL 6; KKK 1210). Sakramenty są ustanowionymi przez Chrystusa widzialnymi

---

¹⁷ CZ. KRAKOWIAK. *Wiara – Kościół – Liturgia – Parafia*. „Wiadomości Archidiecezjalne Lubelskie” 79:2005 s. 1078-1081; TENZE. *Parafia ośrodkiem życia liturgicznego* s. 53-77; K. RICHTER. *Liturgia ośrodkiem życia wspólnoty parafialnej*. „Liturgia Sacra” 5:1999 nr 1 s. 35-43; J. KOPEĆ. *Liturgia źródłem i szczytem duchowego życia parafii*. „Liturgia Sacra” 5:1999 nr 2 s. 323-343.

i skutecznymi znakami łaski i miłości Boga do człowieka. Sprawiają, że sam Chrystus jest obecny na wieloraki sposób w swoim Kościele. Chrześcijanin, spotykając się z Nim, nie może pozostać obojętny. Dialogiczny wymiar sakramentów wymaga aktywnej postawy ze strony przyjmującego, która wyraża się w wierze. Te święte znaki nie tylko wiarę zakładają, lecz również ją podtrzymują, umacniają i wyrażają, dlatego są sakramentami wiary (por. KL 59)¹⁸. Gdzie pielęgnuje się życie sakramentalne, tam trwa prawdziwa wiara. Wiara pojedynczych parafian, umocniona przez przyjmowanie sakramentów, wpływa także na uobecnianie się Kościoła w parafii, ponieważ jest on żywą wspólnotą wiary. Papież Benedykt XVI, ogłaszając Rok Wiary, stwierdził, że „bez liturgii i sakramentów wyznanie wiary nie byłoby skuteczne, gdyż brakowałyby mu łaski, która wspiera świadectwo chrześcijan”¹⁹.

Najważniejszym sakramentalnym wydarzeniem w parafii jest celebrowanie Eucharystii, ponieważ jest ona źródłem i celem kultu Kościoła i życia chrześcijańskiego (por. KL 41; KK 11; DB 30; DK 2; 5-6). Jezus Chrystus utrwalił swoją obecność w Kościele przez ofiarę krzyżową, którą antycypował w Ostatniej Wieczerzy. Uczestnictwo we Mszy św. jest łączeniem się z Chrystusem, który za wszystkich ludzi składa siebie Ojcu w ofierze. W niej zawiera się całe duchowe dobro Kościoła, sam Chrystus, który przez Ducha Świętego udziela wiernym swojego życia (por. DK 5). Mocą przyjętego sakramentu chrześcijanie stopniowo mogą osiągnąć pełne podobieństwo do Chrystusa. Uczą się współofiarować swoje życie, pracę i wszystko, co stanowi o ich ziemskiej egzystencji, Bogu.

Eucharystię sprawuje cały Kościół w konkretnej zgromadzonej wspólnocie danej parafii. Z tego względu parafia jest najbardziej właściwym, najbliższym i uprzywilejowanym podmiotem celebrującym Eucharystię²⁰. Jest ona wspólnotą ochrzczonych, która właśnie poprzez sprawowanie ofiary eucharystycznej wyraża i potwierdza swoją tożsamość²¹. Nie można zbudować prawdziwej wspólnoty Kościoła, jeśli nie byłaby zakorzeniona w celebrowaniu Najświętszego Sakramentu, ponieważ do natury i istoty Kościoła należy gromadzenie się na słuchaniu Słowa i łamaniu Chleba. Bez Eucha-

¹⁸ Zob. FRANCISZEK. Encyklika *Lumen fidei* nr 40; Cz. KRAKOWIAK. *Nowe akcenty w posoborowej nauce o sakramentach*. W: *W służbie Bogu i ludziom. Księga pamiątkowa poświęcona Ks. Prof. Dr. Hab. Władysławowi Głowie z okazji 65-lecia urodzin i 40-lecia kapłaństwa*. Red. H. Słotwińska. Lublin: Polihymnia 2005 s. 161-176.

¹⁹ BENEDYKT XVI. List apostolski motu proprio *Porta fidei* nr 11.

²⁰ R. ZIELASKO. *Parafia jako zgromadzenie eucharystyczne*. „*Studia Theologica Varsaviensia*” 6: 1968 z. 2 s. 76-77.

²¹ Por. JAN PAWEŁ II. Encyklika *Ecclesia de Eucharistia* nr 32.

rystii życie parafii zamiera, a wszelkie inne formy działalności Kościoła nigdy nie zdołają jej zastąpić. Szczególny wymiar zyskuje Msza św. sprawowana w niedzielę. Niedziela jest bowiem dniem Kościoła i dniem Eucharystii od początku (por. KL 106)²².

W instrukcji *Eucharisticum mysterium* podkreśla się również, że choć ofiara eucharystyczna jest składana za wszystkich, to „skuteczność ma tylko względem tych, którzy łączą się z męką Chrystusa przez wiarę i miłość” (nr 12). Dlatego tak bardzo istotny jest świadomy, czynny i pobożny udział w liturgii parafialnej (por. KL 48)²³. Duszpasterze, świadomi wartości Eucharystii dla życia sakramentalnego swoich wiernych, mają obowiązek umożliwiać wspólnocie takie uczestnictwo. Stąd niezbędnym zadaniem jest właściwa formacja liturgiczna, która pozwoli odkryć i zagłębić się w zbawcze misterium celebrowane we wspólnocie parafialnej²⁴.

Zwykle pozostałych sakramentów udziela się podczas Mszy św., ponieważ wszystkie one prowadzą do Eucharystii (por. DK 5). W ten sposób jasno wyraża się fakt, że sakramenty czerpią swoją skuteczność z misterium paschalnego, które Kościół najpełniej uobecnia w sprawowaniu Eucharystii (por. KL 61). Ponadto ujawnia się wspólnotowy wymiar sakramentów, które pogłębiają więź z Chrystusem nie tylko w wymiarze indywidualnym, ale umacniają całe zgromadzenie parafialne. Parafialne celebracje sakramentów, urzeczywistniając różne aspekty zbawczej ekonomii Bożej, są tworzywem chrześcijańskiego życia²⁵.

W sakramencie chrztu, sprawowanym w parafii, rozpoczyna się inicjacja chrześcijańska. Człowiek odradza się do nowego życia i staje się dzieckiem Bożym i członkiem Kościoła uniwersalnego przez przynależność do wspólnoty swojej parafii. Bierzmowanie jest dopełnieniem chrztu (por. KKK 1285) i chociaż brak wyraźnego wskazania co do przyjmowania go we własnej parafii, właśnie to środowisko powinno być jego naturalnym miejscem.

²² Por. JAN PAWEŁ II. List apostolski *Dies Domini* nr 35.

²³ Zob. K. MATWIEJUK. *Uczestnictwo w celebracji Eucharystii*. W: *Omnia transeunt – Caritas manet. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Profesorowi Władysławowi Głowie w 70. rocznicę urodzin*. Red. H. Słotwińska [i in.]. Lublin – Sandomierz: Wydawnictwo Diecezjalne i Drukarnia 2012 s. 221-239.

²⁴ Zob. J. GÓRZYŃSKI. *Odkryć na nowo rolę liturgii eucharystycznej w życiu wspólnoty parafialnej*. W: *Laudate Dominum. Księdzu Profesorowi Jerzemu Stefańskiemu z okazji 65-lecia urodzin i 40-lecia kapłaństwa*. Red. K. Konecki. Gniezno: Gaudentinum 2005 s. 271-278.

²⁵ D. SKROK. *Liturgia źródłem duchowości chrześcijańskiej i centrum życia parafii*. W: *Vic-timae Paschali laudes. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Doktorowi Marianowi Pisarzowskiemu MIC w 75. rocznicę urodzin*. Red. J. Kumala. Licheń Stary: Centrum Formacji Maryjnej „Salvatoris Mater” 2012 s. 87-100.

Jako sakrament udzielający Ducha Świętego, głębiej wszczepia w Kościół i uzdalnia do kultu i apostołstwa, stąd zalecenie, aby w liturgii tego sakramentu uczestniczyli przedstawiciele parafii bierzmowanego²⁶. Bierzmowany będzie odtąd swoje chrześcijańskie powołanie realizował w parafii, za której rozwój staje się współodpowiedzialny. Sprawowanie sakramentu pokuty i pojednania nie jest ściśle związane z własną parafią, choć w istocie nie jest od niej oderwane. Owocem tego sakramentu jest powrót do pełnej komunii z Bogiem przez posługę Kościoła oraz pojednanie z braćmi. Wymiar wspólnototwórczy sakramentu wpływa zatem także na budowanie wspólnoty parafialnej, czyli Kościoła. Kodeks prawa kanonicznego wśród zadań proboszcza wymienia stworzenie dogodnych warunków, kiedy wierni mogliby skorzystać z tej posługi (por. KPK kan. 986 § 1). Ponadto zaleca się, aby co najmniej kilka razy w roku odbywały się celebracje pokutne dla różnych grup wiernych, które umożliwiłyby lepsze przygotowanie i owocniejsze przeżycie sakramentu²⁷. Do zadań wspólnoty wiernych pod kierunkiem proboszcza należy także troska o chorych²⁸. W celebracji sakramentu namaszczenia chorych uczestniczy zgromadzenie liturgiczne, które oprócz duszpasterza tworzą członkowie wspólnoty parafialnej (rodzina, przyjaciele, sąsiedzi). Dzięki temu chory nie czuje się wyłączony z życia swojego chrześcijańskiego środowiska, ale jest jeszcze bardziej jego członkiem jednocząc się w cierpieniu z Chrystusem²⁹.

Małżeństwo i kapłaństwo ściśle wiążą się z istnieniem i życiem parafii. W parafii nupturienti przygotowują się do zawarcia sakramentu, który powinien być sprawowany w parafii, z której przynajmniej jeden z nupturientów pochodzi (por. KPK kan. 1108; 1109; 1115)³⁰. Wspólnota parafialna ma także nieść niezbędną pomoc małżonkom, aby tworzyli Kościół domowy. Umocnieniem w tym zadaniu jest częste uczestniczenie w sprawowanych w parafii celebracjach liturgicznych. Choć najczęściej sakrament święceń jest związany w kościele katedralnym, to istnieje możliwość sprawowania go w innym kościele (por. KPK kan. 1011). Najbardziej odpowiednim miejscem będzie więc własne środowisko parafialne, które stwarzając warunki rozwoju powołania, towarzyszyło mu już od chrztu na tej drodze. W kościele

²⁶ *Obrzędy bierzmowania* nr 4.

²⁷ *Obrzędy pokuty* nr 40b.

²⁸ *Sakramenty chorych* nr 33; 42; 43.

²⁹ Cz. KRAKOWIAK. *Z praktyki pastoralnej sakramentu namaszczenia chorych*. „Anamnesis” 13:2007 nr 48 s. 102-111.

³⁰ Z. JANCZEWSKI. *Materia i forma zawarcia małżeństwa*. „Ius matrimoniale” 24:2013 s. 7-24.

parafialnym neoprezbiter przewodniczy zgromadzeniu i mocą przyjętego sakramentu sprawuje także swoją pierwszą Mszę św.³¹

PODSUMOWANIE

Świadomość relacji między liturgią sprawowaną w parafii a urzeczywistnianiem się Kościoła jest sprawą fundamentalną dla chrześcijańskiej egzystencji. Chrystus, obecny w czynnościach liturgicznych, realizuje swoje dzieło zbawcze w konkretnej przestrzeni i czasie oraz poprzez konkretne osoby – wspólnotę ochrzczonych celebrujących wiarę w swoim kościele parafialnym. Liturgia jest zawsze sprawowana przez Kościół, dla którego jest jednocześnie źródłem życia i wzrostu. Szczególną funkcję spełnia w tym procesie Eucharystia, stąd w teologii mówi się o eklezjologii eucharystycznej³².

Liturgia jest bogatym światem znaków i symboli, które pośredniczą w procesie komunikacji z światem nadprzyrodzonym. Znaki te z jednej strony objawiają bliskość i działanie Boga, a z drugiej urywają je. Staranna formacja liturgiczna umożliwia wejście w przestrzeń *sacrum* obecną w obrzędach Kościoła.

BIBLIOGRAFIA

- BIELA B.: Parafia miejscem urzeczywistniania się Kościoła Katowice: Księgarnia św. Jacka 2006.
- GÓRZYŃSKI J.: Odkryć na nowo rolę liturgii eucharystycznej w życiu wspólnoty parafialnej. W: *Laudate Dominum*. Księdzu Profesorowi Jerzemu Stefańskiemu z okazji 65-lecia urodzin i 40-lecia kapłaństwa. Red. K. Konecki. Gniezno: Gaudentinum 2005 s. 271 – 278.
- KAMIŃSKI R.: Urzeczywistnianie się Kościoła dzisiaj. W: *Teologia pastoralna*. T. 1. Red. R. Kamiński. Lublin: Atla 2 2000 s. 151-159.
- KOPEĆ J.: Liturgia źródłem i szczytem duchowego życia parafii. „Liturgia Sacra” 5:1999 nr 2 s. 323-343.
- KOPEĆ J.: Rola liturgii w budowaniu wspólnoty kościelnej. „Roczniki Teologiczne” 32:1985 z. 6 s. 99-103.
- KRAKOWIAK Cz. Parafia ośrodkiem życia liturgicznego. „Roczniki Teologiczne” 49:2002 z. 6 s. 53-77.

³¹ Zob. M. KOWALCZYK. *Teologia sakramentu święceń w perspektywie apostołatu wyświęconych*. Warszawa: Apostolicum 2012.

³² Zob. W. HRYNIEWICZ. *U źródeł eklezjologii eucharystycznej*. „Collectanea Theologica” 52: 1982 s. 69-83; A. KUBIŚ. *Eklezjalny charakter Eucharystii w świetle Vaticanum II*. „Analecta Cracoviensia” 21-22: 1989-90 s. 265-270.

- KUBIŚ A.: Eklezjalny charakter Eucharystii w świetle Vaticanum II. „Analecta Cracoviensia” 21-22:1989-90 s. 265-270.
- RICHTER K.: Liturgia ośrodkiem życia wspólnoty parafialnej. „Liturgia Sacra” 5:1999 nr 1 s. 35-43.
- SOBECZKO H.: Teologiczna wymowa gromadzenia się wiernych na liturgii. W: Natura i cechy zgromadzenia liturgicznego. Red. A. Żądło. (Kościół w Trzecim Tysiącleciu 8). Katowice: Księgarnia św. Jacka 2010 s. 115-143.
- SOBECZKO H. Zgromadzeni w imię Pana. Teologia znaku zgromadzenia liturgicznego. Opole: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego 1999.
- TUROWSKI W. *Ecclesia creata* w liturgii Kościoła. „Studia Teologiczne. Drohicznyn-Białystok-Lomża” 29:2011 s. 93-111.

LITURGIA PARAFIALNA ZNAKIEM KOŚCIOŁA

Streszczenie

Liturgia sprawowana w parafii jest szczególnym miejscem urzeczywistniania się Kościoła, w którym dokonuje się dzieło zbawienia ludzi. Manifestacja Kościoła dokonuje się najpierw w zgromadzeniu ochrzczonych, które jest świętym zwołaniem, ludem Bożym uporządkowanym hierarchicznie. To zgromadzenie, a więc Kościół, jest podmiotem liturgii. Chrystus, który jest prawdziwie obecny we wszystkich czynnościach liturgicznych Kościoła, a przede wszystkim w sakramentach, sam podtrzymuje, buduje, ożywia i jednoczy z sobą Kościół. Fundamentalne miejsce w tym procesie zajmuje Eucharystia, która tworzy *communio* z Chrystusem i ściślej wiąże ochrzczonych między sobą.

Słowa kluczowe: liturgia, parafia, Kościół, zgromadzenie liturgiczne, sakramenty.